ФАКТОРИ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ДО ЗАНЯТЬ ФІЗИЧНОЮ КУЛЬТУРОЮ

FACTORS AFFECTING THE FORMATION OF STUDENTS' VALUE ORIENTATIONS TO THE EMPLOYMENT OF PHYSICAL EDUCATION

У статті обґрунтовуються фактори, що впливають на формування ціннісних орієнтацій студенток педагогічних спеціальностей до занять фізичною культурою. Важливого значення тут набуває врахування різних факторів, які можуть прямо або опосередковано впливати і визначати міру успішності формування ціннісних орієнтацій на фізичну культуру. Ці фактори можуть бути внутрішні чи зовнішні, зумовлені навчальним середовищем. Проаналізовані отримані попередні експериментальні дані для визначення того, які фактори впливають на формування ціннісних орієнтацій студенток до занять фізичним вихованням – лімітуючі чи стимулюючі. Ми виявили такі лімітуючі фактори: теоретична підготовленість, стан здоров'я, мотиваційні установки на досягнення успіху та на навчання, мотиваційні установки студентів на заняття фізичною культурою і спортом. Стимулюючими є такі фактори: аксіологічний, фактор орієнтації на здоровий спосіб життя, фактор образу фізично культурної людини, комунікативний, фактор врахування інтересів студенток до видів спорту та фізичних вправ, фактор опори на ігрові традиції українського народу. Здійснено аналіз термінальних та інструментальних цінностей, згідно з яким у цінностях-цілях виокремлено такі змістові блоки: блок особистого життя, матеріальний блок, блок міжособистісного спілкування, блок професійної самореалізації, естетичний блок, блок самовдосконалення. У цілому за термінальними й інструментальними цінностями дівчат педагогічного ЗВО виявлено орієнтацію на особисті конкретні цінності життя і фактичне неприйняття альтруїстичних. Цінності блоку професійної самореалізації у двох випадках є недовідомими, адже вони перебувають у структурному резерві та на периферії, що свідчить про неусвідомлення цінностей педагогічної професії і про здобуття педагогічної освіти не так за покликанням, як через безвихідь.

Ключові слова: ціннісні орієнтації, термінальні цінності, інструментальні цінності,

лімітуючі фактори, стимулюючі фактори, фізична культура.

The article substantiates aspects of factors that influence the formation of value orientations to physical education of students majoring in pedagogical education. It is important to take into account various factors that can directly or indirectly influence and determine the success of the formation of value orientations towards physical education. These factors may be internal or external, driven by the learning environment. The preliminary experimental data are analyzed to determine what factors influence the formation of students' value orientations for physical education - limiting or stimulating. The following limiting factors were identified: theoretical readiness, physical well-being; motivational settings (motivational settings for success and learning, students' motivational settings for physical education and sports). The stimulating factors are: axiological; a healthy lifestyle orientation factor; the image of physically-oriented person; communicative; taking into account students' interests in sports and exercise; a factor of reliance on the gaming traditions of the Ukrainian people. The analysis of terminal and instrumental values by was carried out, according to which the following content blocks concerning values and goals are distinguished: personal life, material, interpersonal communication, professional self-realization, aesthetic, and self-development. In general, the orientation and instrumental values of the girls of the pedagogical institutions of higher education revealed the orientation to the personal specific values of life and the actual rejection of altruistic ones. The values of the unit of professional self-realization are ineffective in both cases, because they are in the structural reserve and the periphery, which indicates that the values of the pedagogical profession and obtaining pedagogical education are still obscure since being chosen not so much by vocation, but by hopelessness.

Key words: value orientations, terminal values, instrumental values, limiting factors, stimulating factors, physical education.

УДК 796:[378.017:17.022.1]

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085-2019-19-2-9>

Маєвський М.І.,

канд. наук з фізичного виховання і спорту,

доцент кафедри спортивних дисциплін Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Формування ціннісних орієнтацій на фізичну культуру в студенток педагогічних спеціальностей є завданням досить складним, адже ідеться не лише про предмет, до якого варто залучати дівчат, але й про подальшу їх орієнтацію на здоровий спосіб життя. Важливого значення тут набуває врахування різних факторів, які можуть прямо або опосередковано впливати і визначати міру успішності формування ціннісних орієнтацій на фізичну культуру.

Все частіше науковцями України проголошується необхідність врахування аксіосфери педагогіки задля успішного вирішення навчально-виховних завдань. Так, А.В. Осіпцов стверджує:

«У сучасних умовах соціально-економічного розвитку України особливої соціально-педагогічної значущості набуває ідея інноваційних підходів до формування ціннісних орієнтацій особистості підростаючого покоління, якому буде притаманна морально-духовна вихованість, громадянськість, професійна компетентність і мобільність в умовах ринкової економіки, високий рівень самореалізації й професійної самовизначеності» [9, с. 340].

Для формування ціннісних орієнтацій студента на сучасному етапі необхідний широкий спектр інновацій. Так, Г. Шевчук систематизує теоретичні і практичні аспекти впровадження інноваційних технологій у вищій школі, розкриває сутність і особливості передових інноваційних технологій в освіті,

визначає мотиви та проблеми їх впровадження, переваги і недоліки [11], які можуть бути прямо використані у формуванні орієнтації студентів педагогічних спеціальностей на фізичну культуру і спорт. Цими інноваційними технологіями, за словами І.М. Дичківської, можуть виступати такі: проблемне навчання, метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, робота в групах, ділова та рольова гра, метод анкетування, проєктне навчання тощо [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Формування ціннісних орієнтацій студентів характеризується поліваріантністю підходів, адже доведеним і незаперечним є той факт, що за допомогою лише одного якогось напрямку мети не можна досягти. Для комплексного формування ціннісних орієнтацій студентської молоді педагогічних спеціальностей необхідно використовувати засоби і методи фізичної культури, які дозволяють виховати не однобокого фахівця, а різнобічно розвинуту особистість. Науковцями встановлено [5], що саме потенціал фізичної культури сприяє формуванню ціннісних орієнтацій студента. Отже, розглянемо різні підходи щодо формування у студентів ціннісної орієнтації на сферу фізичної культури і спорту.

Н.М. Ключнікова розробила психолого-педагогічну технологію формування ціннісних орієнтацій в студентів у процесі професійного розвитку студентів. Дана технологія не передбачає форсування і розрахована на весь період навчання студентів у ВНЗ. Повна реалізація програми проходить п'ять етапів, де кожен етап – це курс [7, с. 52].

О.І. Матвієнко акцентує увагу на тому, що формування ціннісних орієнтацій майбутніх учителів не передбачає нав'язування, а потребує певного циклу їх становлення. На її думку, цикл формування ціннісних орієнтацій майбутніх фахівців може мати такі етапи: 1) виявлення цінностей; 2) усвідомлення ціннісних орієнтацій особистістю; 3) прийняття ціннісної орієнтації; 4) реалізація даних орієнтацій в діяльності; 5) актуалізація потенційної ціннісної орієнтації [8, с. 37–38].

С.М. Воронін, Л.Ю. Шалайкін, В.В. Новіков обґрунтували і розробили педагогічну модель формування ціннісних орієнтацій у студентів ВНЗ з використанням засобів фізичної культури. Ними доведена ефективність моделі у вигляді того, що випускники експериментальної групи переважно працювали за спеціальністю (93,7%) на відміну від студентів контрольної групи (67,3%). Дана модель розрахована на всі роки навчання студентів у ВНЗ і включає в себе три етапи [4, с. 34].

С.О. Сичов у концептуальних засадах формування цінностей фізичної культури у студентської молоді пропонує надавати студентам особистий досвід самоорганізації фізичної активності як джерело формування потенціалу фізичної культури особистості і вважає його одним із важливих показників результативності фізичного виховання [10].

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Попри існування наукових розробок з даної теми, питання формування ціннісних орієнтацій студентів на заняття фізичною культурою залишається відкритим.

Мета статті – здійснити аналіз термінальних та інструментальних цінностей студентів та визначити фактори, що впливають на формування ціннісних орієнтацій студентів на заняття фізичною культурою.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Вивчення ціннісних орієнтацій студенток педагогічного ЗВО здійснювалося за досить розповсюдженою методикою М. Рокича, який серед цінностей, з якими людина найчастіше має справу у своєму житті, виокремлює два види – термінальні та інструментальні. Термінальні цінності у вітчизняній науковій традиції прийнято інтерпретувати як цінності-цілі, тобто смисложиттєві цінності, які зумовлюють поведінкову орієнтацію особистості, а інструментальні є засобом досягнення цих смисложиттєвих цінностей.

Визначальною в методиці є інтерпретація ієрархії цих двох груп цінностей, для чого застосовуються різні групування. За цим групуванням можна більш-менш об'єктивно оцінити сформованість чи відсутність таких ціннісних орієнтацій.

У роботі ми використовуємо групування термінальних та інструментальних цінностей Н.О. Антонової, згідно з яким у цінностях-цільях виокремлені такі змістові блоки: *блок особистого життя, матеріальний блок, блок міжособистісного спілкування, блок професійної самореалізації, естетичний блок, блок самовдосконалення*. Цінності-цілі об'єднані в такі змістові блоки: *вольові, інтелектуальні, міжособистісного спілкування, професійної самореалізації, емоційні, самовдосконалення* [1].

Здійснюючи аналіз ціннісних орієнтацій, ми використовуємо характерний для цього типу дослідження розподіл цінностей на чотири групи, виділяючи ядро, структурний резерв, периферію та хвіст.

Ієрархія термінальних цінностей дівчат трьох факультетів неоднакова. Нами виявлено, що студентки філологічного і економічного факультетів (на відміну від факультету дошкільного виховання) мають майже однакові пріоритетні та відкинуті цінності, що дозволяє нам порівнювати групи цінностей у такій опозиції факультетів. Однак є дві цінності, ранги яких збігаються у студенток усіх факультетів. Це найголовніша смисложиттєва цінність – здоров'я, а також відкинута цінність – краса природи та мистецтва. Однак, якщо розглядати загальну суму рейтингів, можна помітити, що студентки економічного факультету у своєму ранжуванні цінностей здоров'ю віддали кращі бали (74 бали), ніж студентки дошкільного (88 балів)

та філологічного факультетів (131 бал). За сумою рейтингових балів кращим вважається менший кількісний результат.

Друге місце в ієрархії термінальних цінностей філологічного й економічного факультетів відведене любові, а у дівчат дошкільного факультету – наявності хороших і вірних друзів. Любов у студенток факультету дошкільного виховання на четвертому рейтинговому місці.

Третє місце за важливістю у студенток філологічного й економічного факультетів – щасливе сімейне життя, а наявність хороших і вірних друзів у них знаходиться на четвертому місці. Дівчата факультету дошкільного виховання третій ціннісний ранг відвели активній життєвій діяльності.

Отже, ядро термінальних цінностей вказує на те, що дівчата філологічного, економічного і дошкільного факультетів, попри незначні відмінності в рангах, орієнтуються на ті самі блоки цінностей – особистого життя та міжособистісного спілкування, які сьогодні у них у пріоритеті.

Досить високі рангові позиції відведені таким цінностям, як життєва мудрість та активна життєва діяльність. Так, життєва мудрість вищій позиції зайняла в студенток філологічного факультету (5-е місце), на економічному – 6-е і на дошкільному – 7-е. Цінність активної життєвої діяльності у структурний резерв помістили студентки економічного (5-е місце) і філологічного факультетів (7-е місце). У дівчат факультету дошкільного виховання ця цінність у ядрі (3-е місце).

Структурний резерв та периферія цінностей не настільки однакові для різних факультетів, як ядро, що зумовлює окремий їх розгляд та аналіз. Блоками цінностей, які складають резерв та периферію, є професійна самореалізація та самовдосконалення. Такий розподіл у блоках цінностей свідчить про неповне усвідомлення важливості в житті людини її професії, роботи над собою, внутрішньої гармонії. Наприклад, цікаву роботу найвище оцінили студентки економічного факультету – 7-е місце, у їхніх колег із факультету дошкільного виховання ця цінність на 11-му місці, а у філологів взагалі на 14-му місці. Розвиток на 8-му місці у майбутніх філологів та економістів і на 9-му в студенток дошкільного виховання. Вочевидь, дається взнаки студентська безтурботність і відсутність досвіду роботи. Продуктивне життя, яке, безсумнівно, пов'язане із майбутньою професійною діяльністю, лише на 11-му місці в дівчат економічного факультету і на 13-му місці в майбутніх філологів і вихователів дошкільних закладів. Суспільне визнання як плід продуктивного життя має 10-е місце у дівчат факультету дошкільного виховання, 12-е місце у філологів, і аж 15-е – в економістів.

Матеріально забезпечене життя як окремий блок має певні, але несуттєві відмінності. Най-

більше цінують цю термінальну цінність студентки факультету дошкільного виховання (8-е місце), менше – дівчата економічного факультету (9-е місце), а найменше – філологи (10-е місце).

У так званому хвості цінностей (відкинутими цінностями) є краса природи і мистецтво (17–18 місця), щастя інших (17–18 місця у дівчат дошкільного факультету, 17-е місце у дівчат філологічного факультету, 14-е місце у дівчат економічного факультету), творчість (16-е місце в дівчат дошкільного та філологічного факультетів, 17-е місце у дівчат економічного факультету) та розваги (15-е місце в майбутніх філологів і вихователів дошкільних установ, 16-е місце в економістів). За відкинутими цінностями проглядається незрілість і нездатність досягати естетичну красу, нерозуміння важливості суспільного благополуччя у вигляді щастя інших людей та підтвердження неготовності підходити до роботи творчо і з натхненням.

Інструментальні цінності студенток II курсу трьох факультетів виключної орієнтації на якийсь один із блоків цінностей не відображають. Ядро цінностей-засобів складають цінності міжособистісного спілкування, вольові та інтелектуальні цінності. На двох факультетах (дошкільному й філологічному) ядро більше згруповане навколо цінностей міжособистісного спілкування, а на економічному – навколо вольових. Проте найголовнішою (першою за рейтингом) інструментальною цінністю студентки трьох факультетів визначили вихованість, яка входить саме до блоку міжособистісних цінностей. Друге за рангом місце в дівчат дошкільного та філологічного факультетів посіла інструментальна цінність охайності, а в дівчат економічного факультету – цінність сили волі. Третє місце в цій групі цінностей на всіх трьох факультетах різне. У студенток дошкільного факультету – інтелектуальна цінність освіченості, у філологів – чесність, а у економістів – охайність. Цінність освіченості є пріоритетною на філологічному і економічному факультетах, адже вона має 5-й ранг.

Останню позицію ядра блоку емоційних цінностей займає життєрадісність (у дівчат філологічного й економічного факультетів вона на 4-му місці, а в дівчат факультету дошкільного виховання – на 5-му), що входить в блок емоційних цінностей. Отже, головними інструментальними цінностями, які підживлюють цінності-цілі, дівчата педагогічного ВНЗ обирають такі інтелігентні цінності: вихованість, охайність, освіченість, життєрадісність.

Структурний резерв цінностей-засобів у дівчат факультетів дошкільного виховання та філологічного подібний до резерву термінальних цінностей і переважно представлений блоком професійної самореалізації. Сюди входять старанність (6-е місце на факультеті дошкільної освіти, 9-е – на філологічному) та відповідальність (8 і 9-е місця).

Окрім професійної самореалізації, гарних позицій дівчата надали цінностям, які входять до блоку вольових цінностей (сила волі на 7-му місці) та цінностей міжособистісного спілкування (чуйність на 6-му місці у філологів і на 8-му місці в студенток факультету дошкільного виховання).

У студенток економічного факультету структурний резерв чітко представлений міжособистісним блоком цінностей: чесність (6-е місце), терпіння (7-е місце) та чуйність (8-е місце). Такі цінності професійної самореалізації, як старанність (12-е місце) та відповідальність (14-е місце), що були в структурному резерві цінностей у дівчат попередніх двох факультетів, у студенток цього факультету відійшли на периферію.

На межі структурного резерву та периферії для студенток усіх трьох факультетів виявилася така цінність, як сміливість у відстоюванні власної думки (10-е місце). Також до периферії інструментальних цінностей потрапили самоконтроль (12-е місце у студенток дошкільного факультету, 14-е – у філологічного, 10–11 – в економічного), терпіння (12-е місце у філологів, 13-е місце у дівчат дошкільного факультету), широта поглядів (13-е місце в студенток економічного факультету) та незалежність (у дівчат факультету дошкільного виховання та філологів 11-е місце, а студентки економічного факультету незалежність цінують вище – 9-е місце).

Хвіст цінностей-засобів на всіх трьох факультетах приблизно однаковий. Так, спільними відкинутими цінностями є нетерпимість до власних і чужих недоліків (18-е місце) та високі запити (17-е місце). Інші хвостові цінності мають незначне розходження: ефективність у справах займає 14–15-е місця в студенток факультету дошкільного виховання, 15-е – у філологів, 16-е – в економістів; раціоналізм посідає 16-е місце в студенток дошкільного та 15-е в студенток економічного факультету.

Фактори формування ціннісних орієнтацій на фізичну культуру в студенток педагогічних спеціальностей можуть бути внутрішні (світогляд студенток) чи зовнішні, зумовлені навчальним середовищем. Проаналізуємо додатково отримані попередні експериментальні дані для визначення того, які фактори впливають на формування ціннісних орієнтацій студенток на заняття фізичним вихованням (лімітуючі чи стимулюючі).

Ми виявили **лімітуючі фактори**, що мають значення для формування ціннісних орієнтацій на заняття фізичним вихованням у студенток педагогічних спеціальностей. Цими факторами є такі:

– *теоретична підготовленість*, недостатність якої в студенток педагогічних спеціальностей свідчить про відсутність цікавості до знань із фізичної культури і ненадання належного значення такої підготовці з фізичного виховання під

час навчального процесу. Цей фактор обмежує самостійність і ставить у залежність студенток від фахівця фізичної культури навіть в елементарних питаннях. Ця залежність вирішується не пошуком знань і консультаціями викладача, а простим ігноруванням потенціалу фізичної культури. Дівчата всіх трьох факультетів не проти отримувати пасивну інформацію про свій фізичний стан, але бути активними самостійно не надто бажають;

– *стан здоров'я*. На стан здоров'я як перешкоду до занять спортом скаржаться 30% дівчат економічного факультету, 36,7% – філологічного і 16,7% – дошкільної освіти. Тобто третина студенток двох факультетів свідомо обмежує себе заняттями фізичними вправами з метою убезпечитись від можливого погіршення загального стану здоров'я, вони побоюються нашкодити собі. Вони потребують теоретично-інформаційної підтримки, що проявляється у необхідності отримати знання щодо того, як правильно і без шкоди організму займатися фізичними вправами, маючи проблеми чи відхилення в стані здоров'я;

– *мотиваційні установки*. Цей фактор є вкрай важливим і багатокомпонентним, тому до розгляду будуть включені мотиваційні установки на досягнення успіху та навчання і мотиваційні установки студентів на заняття фізичною культурою і спортом (з урахуванням ставлення до предмета «Фізичне виховання»);

– *мотиваційні установки на досягнення успіху та навчання*. Цей фактор згідно з результатами нашого дослідження виявився лімітуючим. У студенток педагогічних спеціальностей, які брали участь у дослідженні, виявлене домінування середнього рівня мотивації до успіху, що характеризується тим, що продуктивна діяльність і активність дівчат певною мірою залежать від зовнішнього контролю. Має бути чітка орієнтація виключно на власні сили. Що стосується докладання зусиль, то тут існує прогалина, адже студентки переважно працюють без надмірного ентузіазму, а перешкоди залежно від ступеня їх складності вони можуть спробувати як подолати, так і уникнути, тобто дівчата працюють без наполегливості та волі. Високої мотивації до успіху, яка відзначається намаганням досягти конструктивних позитивних результатів і котра дійсно є важливою для реалізації себе як активної людини, не виявлено, що свідчить про несформованість мотивації бути успішними. Проте низький рівень має щонайменше третина дівчат, а це свідчить про їхню безініціативність, низьку активність, щоб убезпечити себе від критики чи можливих негативних наслідків. При всій своїй пасивності більшість студенток усвідомлює неуспіх і пов'язує його із відсутністю необхідних для того власних зусиль.

Цей висновок підтверджує і доповнює раніше опубліковані дані Г.В. Безверхньої про лімітуючі

фактори, які перешкоджають формуванню мотивації до успіху у студентів.

Лімітуючими факторами є такі: слабка зацікавленість видами робіт, що виконуються; слабка вимогливість до себе, відсутність самоконтролю; фактори осуду, що превалюють над заохоченням; відсутність відповідальних завдань, що стимулюють активність; низький рівень честолюбства; невпевненість у власних силах; несистематичність роботи (від атестації до атестації); неспроможність виділяти пріоритети в роботі; слабка сила волі; відсутність планування роботи (необізнаність у поточних завданнях із предметів); стан нервовості та тривоги під час невдач [2].

Вивчення мотивації до навчання показало, що студентки факультету дошкільної освіти найкраще розуміють важливість здобуття знань із майбутнього фаху для особистого та професійного зростання, тому й не обмежуються рамками і вимогами програми. У студенток філологічного та економічного факультетів, у яких мотив отримання диплома є пріоритетним у мотивації до навчання, пізнавальний інтерес зосереджений у сфері професійно орієнтованих предметів. Очікувати завзяття до занять фізичним вихованням із таким рівнем навчальної мотивації не варто, максимально це будуть відвідування занять для убезпечення себе від можливих проблем із атестаціями та заліками. Це було підтверджено відповідями на питання про головні мотиви відвідування занять з фізичного виховання. З'ясовано, що немає жодної студентки на трьох факультетах, яка б відвідувала заняття з фізичного виховання з метою навчання новим вправам.

Мотиваційні установки студентів до занять фізичною культурою і спортом. На мотиваційні установки студентів до занять фізичною культурою і спортом впливають зовнішні та внутрішні чинники. Зовнішні чинники, які опосередковано стосуються фізичної культури, розглянуті в мотиваційних установках на досягнення успіху та навчання. Вони, виявляється, не на боці фізичної культури. Чинники, які безпосередньо можуть впливати на мотивацію до занять фізичною культурою, досить вичерпно наводить Є.А. Біліченко: 1) престиж бути здоровим у суспільстві та в кроссередовищі; 2) місце, яке займає фізичне виховання у навчально-виховному процесі ЗВО; 3) наявність збірних команд за видами спорту та успіх їх виступів на міжвузівських та міжнародних змаганнях; 4) наявність плану та календаря спортивно-масових заходів ЗВО; 5) наявність спортивних стендів та галерей видатних спортсменів, які навчалися у ЗВО; 6) наявність секцій за видами спорту, що відповідають інтересам студентів; 7) організаційно-методичні умови проведення навчального

процесу з фізичного виховання, що відповідають сучасним вимогам [3, с. 9].

Взявши до уваги наведені вище чинники у зовнішній мотивації до занять фізичною культурою і спортом та реальні дані мотивації студенток педагогічних спеціальностей, ми отримуємо чітке підтвердження, що цей вид мотивації у них є лімітуючим. Результати залученості до занять фізичною культурою і спортом студенток різних факультетів і їх цільових установок свідчать, що дівчата не вірять у те, що предмет «Фізичне виховання» може бути потрібним для їх майбутньої роботи. Так, серед студенток філологічного факультету фізична підготовка має значення лише для 26,7%, а решта 73,3% не надають цьому предмету жодної необхідності. Відсутність ґрунтовних пояснень про користь занять фізичними вправами для професійної роботи створює упереджене ставлення до занять.

Кількість студенток 2-го курсу різних факультетів педагогічного ЗВО, залучених до занять спортом, досить низька: найменше їх на філологічному та економічному факультетах – лише 33,3%, однак у ЗВО діють спортивні доступні секції. Причина криється в неналежній внутрішній мотивації.

Внутрішня мотивація до занять фізичним вихованням і спортом, яка здатна нівелювати несприятливі зовнішні чинники, оскільки в її основі вже є переконання, що така діяльність є важливою і потрібною, у студенток педагогічних спеціальностей вказує на проблеми. Аналіз мотивів виявив, що в 16,7% студенток дошкільного та економічного факультетів та у 10% філологічного сформоване стійке небажання займатися руховою активністю. Додаткове порівняння мети відвідування занять фізичним вихованням і спортом та також форм дозвілля лише підтверджує відсутність у майбутніх педагогів внутрішньої усвідомленої мотивації до рухової активності та тяжіння до пасивного відпочинку й розваг (прослуховування музики, художня література).

Стимулюючі фактори. Аксіологічний фактор. Домінування ціннісних орієнтацій і їх кореляція із фізичною культурою і спортом. В ієрархії ціннісних орієнтацій студенток педагогічних спеціальностей здоров'я належить до ядра термінальних цінностей. У цілому, як було встановлено, дівчата філологічного, економічного і дошкільного факультетів, попри незначні відмінності, орієнтуються на ті самі блоки цінностей – блок особистого життя та блок міжособистісного спілкування. Гіпотетично це свідчить про те, що фізичній культурі вони відводять вагоме місце в ціннісних орієнтаціях і за умови формування установки, що без занять фізичними вправами здобуття і підтримання належного рівня здоров'я досягти неможливо, можна скерувати прагнення дівчат у фізкультурне русло.

Фактор орієнтації на здоровий спосіб життя. У більшості дівчат сформоване негативне ставлення до поганих звичок. Наркотичні речовини не вживала жодна зі студенток трьох факультетів педагогічного ЗВО. Кількість дівчат, які палять, незначна: взагалі немає таких на економічному факультеті, лише одна студентка (3,3%) – на факультеті дошкільного навчання, три студентки (10%) – на філологічному. Не вживають алкогольні напої 26,7% дівчат економічного факультету, 16,7% дівчат дошкільного факультету і всього 3,3% філологів. Решта з різною частотою (переважно на свята) дозволяє собі вживати алкоголь. Але ЗСЖ – це не лише відсутність шкідливих звичок, але й повноцінне харчування, рухова активність. Остання ж найбільше вказує на відсутність стійких мотиваційних установок на ведення повноцінного здорового способу життя. Але все-таки є добрі вихідні дані, що можуть бути віднесені до стимулюючих факторів.

Фактор образу фізично культурної людини. У рейтингу визначення студентками фізично культурної людини дівчата трьох факультетів на 1 і 2 місця поставили того, хто займається спортом і дотримується ЗСЖ. З і 4 місцями всі респонденти педагогічного ЗВО визначили тих, хто досягнув гармонійності фізичного і духовного розвитку і хто підтримує фізичне здоров'я на високому рівні. Менше всього дівчата називають фізично культурними тих, хто володіє знаннями та певними навичками з видів спорту.

Комунікативний фактор (стосунки між викладачем і студентом). Ставлення студенток до фізичного виховання як до предмета визначається педагогічною майстерністю викладача. Так, усі студентки зізнаються, що перебувають в добрих стосунках із викладачем і досить високо оцінюють пояснення та показ ним вправ на заняттях з фізичного виховання.

Фактор врахування інтересів студенток до видів спорту та фізичних вправ. Із різних видів спорту найбільше приваблюють дівчат трьох факультетів спортивні ігри. Особливо багато таких дівчат на дошкільному (53,3%) і економічному (60%) факультетах, значно менше таких на філологічному (30%). Що стосується фізичних вправ, то більшість студенток віддає перевагу таким, які не вимагають надмірних фізичних зусиль, а побудовані на координації та координаційних проявах (рівновага), володіють новизною та є досить амплітудними (пов'язані із розвитком гнучкості).

Фактор опори на ігрові традиції українського народу. Цей фактор доповнює попередній, адже ігрова культура українського народу якнайкраще здатна забезпечити запит на види спорту і фізичні вправи, які в студенток педагогічних спеціальностей викликають найбільший інтерес.

Висновки. Отже, в цілому за термінальними й інструментальними цінностями дівчат педагогічного ЗВО виявлена орієнтація на особисті конкретні цінності життя і фактичне неприйняття альтруїстичних цінностей. Цінності блоку професійної самореалізації у двох випадках є недовірними, адже вони перебувають в структурному резерві та на периферії, що свідчить про неусвідомлення цінностей педагогічної професії і про здобуття педагогічної освіти не так за покликанням, як через безвихідь. Враховано різні фактори, які можуть прямо або опосередковано впливати і визначати міру успішності формування ціннісних орієнтацій на фізичну культуру. Ці фактори бувають внутрішні або зовнішні, вони зумовлені навчальним середовищем. Проаналізовані попередні експериментальні дані для визначення того, які фактори впливають на формування ціннісних орієнтацій студенток до занять фізичним вихованням – лімітуючі чи стимулюючі.

Подальші наші наукові дослідження будуть спрямовані на дослідження впливу ціннісних орієнтацій студенток II курсу педагогічних спеціальностей на фізичну культуру.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Антонова Н.А. Ценностные ориентации в системе личностных качеств студентов высшего педагогического учебного заведения : дис... канд. псих. наук : 19.00.07. Київ, 2003. 198 с.
2. Безверхня Г.В. Мотивационные приоритеты к успешной деятельности студентов факультета физического воспитания. *Физическое воспитание студентов*. 2012. № 1. С. 18–23.
3. Биличенко Е.А. Гендерные аспекты личностно-мотивационной сферы студентов к занятиям физическим воспитанием и спортом. *Физическое воспитание студентов*. 2013. № 6. С. 8–14.
4. Воронин С.М., Шалайкин Л.Ю., Новиков В.В. Психолого-педагогическая модель формирования ценностных ориентаций у студентов вузов с использованием средств физической культуры. *Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта*. 2010. Т. 70. № 12. С. 32–35.
5. Гончаров В.И. Физическое воспитание в классическом университете как педагогическое условие социальной адаптации и профессиональной подготовки молодежи. Томск : Изд-во Томского гос. ун-та, 2003. 162 с.
6. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посібник. Київ : Академвидав, 2004. 352 с.
7. Кремень В.Г. Якісна освіта і нові вимоги часу. *Педагогічна і психологічна науки в Україні*. Київ : Педагогічна думка. 2007. Т. 1. С. 11–24.
8. Матвієнко О.І. Психолого-педагогічні особливості формування ціннісних орієнтацій у майбутніх учителів. *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2006. Вип. 21. С. 34–39.

9. Осіпцов А.В. Дослідження проблеми формування моральних якостей учнів професійно-технічних навчальних закладів у процесі фізичного виховання. *Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка*. 2011. Вип. 91. Т. 1. С. 339–342.

10. Сичов С.О. Концептуальні засади формування цінностей фізичної культури у студент-

ської молоді. *Вісник Національного технічного університету України. Серія «Філософія, психологія, педагогіка»*. 2009. № 3. Ч. 2. URL: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/VKPI_fpp/index.html.

11. Шевчук Г. Інноваційні технології у вищій школі. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 2011. № 3. С. 35–44.